L’emancipació com a procés de transformació comunitari. Sebas Parra i l’escola d’adults de Salt

Joan Colomer i Miquel Blanch, mestres d’EPA i membres del Nucli Paulo Freire de la UdG

“Sebas Parra va dedicar-hi trenta anys a l’educació de persones adultes i, en concret, a l’Escola d’Adults de Salt. Va fer de director del centre des del 1976 al 2006, després d’haver-ne estat cofundador juntament amb mestres voluntaris de Salt. Sebas Parra, mestre interí, que l’any 1975 va ser expulsat de l’escola Pericot en haver estat empresonat per repartir fulls de l’Assemblea Democràtica de Girona. Trenta anys al servei del poble i en diàleg permanent amb les organitzacions de la vila. Trenta anys són molts, són una bona part de la vida adulta d’una persona.

I l’Escola d’Adults de Salt no és una escola més: és un reconegut exemple de bones pràctiques en l’educació i la formació de persones joves i adultes a casa nostra. L’Escola d’Adults de Salt – CFA Les Bernardes ha estat fruit d’una lluita col·lectiva, diríem que comunitària.”

Així vam començar l’article del llibre *Sebas Parra* [1] i ens serveix per iniciar una conversa sobre la praxi educativa emancipadora d’en Sebas.

La Marina Garcés en el seu llibre *Escola d’aprenents* [2] defineix l’emancipació com l’acció per la qual individus o col·lectius s’apropien de capacitats que els havien estat negades. Un projecte emancipador, com l’Escola d’Adults de Salt, ha estat concebut col·lectivament amb dificultats, però sempre posant per davant l’anàlisi crítica de les estructures del conjunt de la societat amb la qual es vol compartir el procés. Això implicava escoltar la realitat des de les diferents dimensions i àmbits per poder pensar i actuar.

A partir d’aquesta petita reflexió volem explicar, a través d’una conversa de dos militants de l’educació, que formen part del Nucli Paulo Freire de la UdG, com en Sebas Parra i l’Escola d’Adults de Salt possibiliten un procés transformador amb la potencialitat d’aprendre des de la quotidianitat. Els dos conversadors ho hem viscut des de diferents posicions, en **Miquel Blanch** (MB) com a mestre d’adults a Blanes i a Girona, sempre amatent i participant de propostes, projectes i converses

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

polítiques, educatives i socials amb el company i amic Sebas Parra. En el cas de **Joan Colomer** (JC) el seu vincle amb en Sebas ha estat molt estret, company i amic, còmplice de multitud de projectes i de l'internacionalisme polític i educatiu, i sobretot constructor, amb ell, de l'Escola d'Adults de Salt.

MB. Primer de tot m'agradaria que expliquessis la proposta de canviar el nom de l'Escola d'Adults de Salt, CFA Les Bernardes, pel de CFA Sebas Parra. La proposta és de la comissió popular *Sebas Parra, teixidor de complicitats*, impulsada pel Nucli Paulo Freire i l'Ateneu Eugenienc, i que compta amb més de vint entitats, organitzacions i col·lectius. Tret d'aquest fet important, hi ha també tota una història darrera del nom actual, CFA Les Bernardes de Salt, que exemplifica la negativa de l'administració d'acceptar la demanda de l'Escola, encapçalada per en Sebas, com a director, de continuar dient-se *La Cooperativa*.

JC: El concepte d'escola d'adults, que va néixer del si de les associacions de veïns, de moviments socials i dels sindicats, no va ser ben rebut ja pel primer govern de la Generalitat un cop va tenir les competències d'educació, així que vam tenir les primeres discrepàncies tant a nivell ideològic com a nivell curricular quan ens varen assimilar a l'educació primària i més tard també a la secundaria.

En aquells moments l'escola estava ubicada en els locals de la Cooperativa Delta, al bell mig del Veïnat de Salt, que s'anomena així perquè està composat de cases de dos pisos que es varen construir al voltant de la fàbrica tèxtil Coma Cros, així que aquestes cases varen ser ocupades per famílies treballadores de la fàbrica i de les hortes. La Cooperativa era de consum i, a la part de dalt, era un centre cultural obrer.

El nom de l'escola va ser el de *La Cooperativa* i el disseny del segell era una fàbrica. Un cop canviem d'ubicació i ens traslladem (per ocupació ciutadana) a uns espais del complex cívic administrat per la Generalitat, on s'hi ubica un centre de dia per a persones grans, una ludoteca i unes aules que s'han convertit en l'actual Centre de Formació d'Adults anomenat *Les Bernardes,* nom de l'antic convent, amb hort i pati, de les monges *Bernardes*.

La Generalitat no va escoltar la demanda social de continuar anomenant el centre *La Cooperativa* i va ordenar que es digués *Les Bernardes*.

A partir de l'homenatge al nostre estimat i recordat Sebas Parra, la comissió popular que s'ha creat va acordar com a primer pas demanar el canvi de nom del

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

centre i que es digui Centre de Formació de Persones Adultes Sebas Parra.

En aquests moments, des de el Centre i amb el suport del Nucli Paulo Freire, ja s'ha fet arribar al President del Consell Escolar de la Vila de Salt la petició i s'està treballant en els tràmits que comporta qualsevol canvi de nom, com és, per exemple, l'aprovació del Consell Escolar de Centre a partir del començament de curs 2023-24.

MB : L'experiència de l'Escola d'Adults de Salt no es pot entendre si no tens en compte els inicis conjunts amb l'experiència de Girona, que van ser els motors, tant a nivell pedagògic com a nivell polític i social del naixement de les futures escoles arreu de les comarques gironines.

JC : Salt, com la resta de poblacions grans de Catalunya, vivia amb força combativa i organitzativa les demandes socials i materials que el franquisme havia estat negant sistemàticament, i d'aquesta organització neix l'escola d'adults que, a la ciutat de Girona, ja havien iniciat al barri de les Pedreres-Torre Alfons XII una colla d'objectors de consciència i estudiants de mestre. Aquest moment de creació d'experiències d'educació d'adults als barris també va comportar la coordinació de les experiències així com els debats ideològics i de models curriculars.

La coordinació estreta entre l'experiència de les Pedreres i de l'escola de Salt va originar el debat per obrir escoles d'adults a altres poblacions de la província així com a altres barris de la ciutat de Girona.

MB: L'Escola d'Adults de Salt neix amb l'anomenada transició democràtica per iniciativa d'una organització popular que irradiava continguts polítics i reivindicatius; el dictador Franco havia mort el 1975. En aquest període es lluitava per canviar l'educació d'un règim franquista que, durant quaranta anys, va amagar els índexs d'analfabetisme i els índexs d'homes i dones que no havien acabat l'escolarització bàsica. Les dues experiències van ser, també, claus en el naixement de la Coordinadora d'Escoles d'Adults –que va iniciar campanyes arreu de Catalunya per la lluita contra l'analfabetisme i la creació d'escoles a cada barri- així com del Servei d'Educació Permanent dels Treballadors (SEPT), que era un pol de reflexió i posada en pràctica del mètode educatiu inspirat en Paulo Freire, i de lluita militant pel dret a l'educació de les persones joves i adultes i la millora del servei públic d'educació d'adults. El paper d'en Sebas Parra va ser determinant en el seu desenvolupament.

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

JC : En Pere Nicolau, el nom que va utilitzar en Sebas en molts dels seus escrits fets a revistes i diaris de les comarques de Girona, quasi sempre sobre els analfabetismes i l'educació de persones adultes, va comportar que li fos reconegut el seu paper de coordinador, portaveu de les lluites per aconseguir escoles d'adults als barris de Girona i a d'altres ciutats de la demarcació. I fou així com vàrem contactar amb el SEPT, que tenia la seu a Barcelona, i amb el seus promotors, en Pedro Acebillo, un personatge que tornava de Guatemala, on havia contactat amb la guerrilla per l'alliberament del país i hi havia muntat una xarxa d'escoles taller; en Pepe García, un mestre activista i compromès, que treballava a Cerdanyola; i en Paco García de Haro, que treballava a la Mina (Sant Adrià de Besós); tots treballaven en educació de persones adultes.

El SEPT va ser un servei on s'hi trobaven els Butlletins de la UNESCO en francès i anglès, molta bibliografia de Paulo Freire, experiències d'alfabetització amb persones migrades de França i de lluita sindical pel dret a l'educació a Itàlia… Era un espai organitzat per tenir interlocució amb els ICE (Institut de Ciències de l'Educació) de les Universitats i així fou com es va organitzar el primer Seminari d'Educació per a Persones Adultes, patrocinat per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i obert a totes les mestres que estàvem treballant amb adults.

A Girona i a Tarragona vàrem obrir delegacions del SEPT. En Sebas Parra en va ser l'ànima, juntament amb els tres companys esmentats anteriorment, i va tenir aquest paper de coordinació i de formació per a tot Catalunya.

Amb altres moviments d'escoles d'adults, sobretot de l'àrea metropolitana de Barcelona, sorgirà la necessitat de crear la Coordinadora d'escoles d'adults, des d'on es començarà a dur a terme la lluita per les contractacions dels mestres i la coordinació de projectes i materials pedagògics.

MB: En el projecte pedagògic de l'Escola d'Adults de Salt s'entenia que l'educació i la instrucció de les persones adultes eren part fonamental de l'educació permanent; per tant, els principis bàsics de l'Escola d'Adults de Salt es varen sintetitzar en aquests tres lemes: *Salt, un municipi del món*; *Les persones, el centre de la pràctica educativa;* i *L 'educació, un agent fonamental del desenvolupament humà*. Per tant, s'inicia el procés de formular uns objectius del projecte educatiu des de l'àmbit ideològic, pedagògic, metodològic i organitzatiu.

JC : Seguint la trajectòria d'en Sebas, on el compromís amb les persones i les organitzacions veïnals i sindicals i la lluita per aconseguir un espai i un

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

reconeixement per l'esforç que les persones adultes feien per aprendre a llegir i escriure i per obtenir el certificat del graduat escolar, no podia ser d'una altra manera que els principis fonamentals de l'escola fossin les persones al centre de la pràctica educativa i on de la seva vida quotidiana com a pares, treballadores, consumidors, es construís una metodologia basada en la seva pràctica i en la seva vivència, i tenir present que la vila de Salt, que havia obtingut la seva independència de Girona, ja era altra vegada un municipi amb les seves institucions i tornava a ser un municipi del món. Municipi que serà conegut arreu quan ha arribat a tenir demandes de formació amb noranta dues llengües diferents. De segur que, començant per Gàmbia, Senegal, Ucraïna, Panjab…, per posar exemples, es coneix el nom de Salt **.**

MB : Si ens centrem en la trajectòria d'en Sebas i en quines eren les seves referències, per al seu pensament han estat imprescindibles personatges com Karl Marx, Paulo Freire, Eduardo Galeano i Orlando Pineda, entre altres, doncs reuneixen política, pedagogia, comunicació i militància. Però hi ha altres complicitats que també configuren una influència fonamental en la seva pedagogia de l'amor, en l'eradicació dels analfabetismes i en el treball al servei del poble.

JC: La Coordinadora d'ONGs de les comarques de Girona i Alt Maresme, l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally de Santa Coloma de Farners, els Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i Treballadors Estrangers (GRAMC), la Casa de Nicaragua, Amigues de l'ALBA (projectes d'alfabetització a Veneçuela), la Guerrilla Comunicacional, les estudiants de la diplomatura d'Educació social de la UdG que va tutoritzar en les seves pràctiques a Nicaragua, els programes d'eradicació de l'analfabetisme que porten a terme l'AEPCFA (Associació d'Educació Popular Carlos Fonseca Amador), els educadors i educadores de Nicaragua, el seu segon país, com deia en Sebas…

MB : Al llarg de més de 40 anys dedicat a l'educació de persones adultes, en Sebas necessitava mostrar en les seus escrits i en la seva acció una lluita col·lectiva, dura, continuada, singular i irrepetible, que ha donat sentit a la seva vida. En Sebas, en el pròleg del **llibre *Pedagogia de l'oprimit. Paulo Freire. 50 aniversari*** [3] escrivia *: Som conscients de la dificultat que té l'educador dialògic per actuar coherentment en un sistema que nega el diàleg, i enmig de la ideologia neoliberal i parafeixista dominant, continuarem fent de la passió, del compromís i del diàleg, també del diàleg pedagògic, una exigència existencial, un acte creador… i com ens recorda Freire en el seu llibre Pedagogia de l'oprimit no hi ha diàleg si no hi ha profund amor al món i a les persones (…), no hi ha diàleg si no hi ha humilitat(…)*

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

tampoc hi ha diàleg sense esperança. No hi ha diàleg sense valentia, caldria afegir també, en un temps que voldria silenciar i amagar els valors propis d'una educació democràtica". En Sebas hi afegia que l'educador i l'educadora ha de ser, a més d'un bon tècnic, un militant dels drets humans, de la solidaritat i dels principis i valors de l'educació intercultural.

Com resumiries les actituds que portàveu a la vostra pràctica educativa i que hauria de compartir qualsevol mestre de persones adultes per fugir de la passivitat, del consumisme, de l'estar dominats per la incertesa…

JC: Encara que no ho deia així, practicava el que coneixem per reflexió, acció, reflexió, que és la metodologia de tota educació popular.

Els i les que hem treballat amb en Sebas sabíem que estàvem sempre disposats a somniar nous projectes, amatents als canvis i les demandes de formació, a obrir noves experiències, a sortir del marc *escola,* i això volia dir el que coneixem com a *militància* amb les organitzacions i plataformes que lluiten per fer una altre món possible; així que el concepte *escola* sortia de les quatre parets per estar present i comprometre'ns amb altres persones i moviments que treballen per canviar les estructures d'una societat excloent i passiva. Vam portar a la pràctica moltes vegades l'esperit de la frase de Paulo Freire: *convertir les dificultats en possibilitats.*

En Sebas deia als seus alumnes de la UdG que, si no hi ha compromís amb els més desafavorits, és fer el joc al sistema que ens té esclavitzats; per tant, tot mestre, educador, animador… ha de prendre partit per a uns o pel sistema.

MB: En Sebas va ser un digne mereixedor de premis rebuts a títol personal, com el Premi 3 de Març (any 1990), lliurat per l'Ajuntament de Salt, per la seva lluita per assolir el reconeixement de l'Escola d'Adults de Salt com a centre de formació permanent i pel seu treball en el camp de l'alfabetització i formació d'adults, i el VIII Premi *Mestres-68*(any 2000), que lliura l'Associació *Mestres 68,* en reconeixement a la seva tasca desenvolupada en el món de l'educació. Quin significat donava ell a aquests premis i què impliquen en el desenvolupament de l'Escola d'Adults?

JC: Els premis que se li han donat i reconegut mai els va acceptar com a mèrit personal. En Sebas sempre va fugir d'aquests mereixements personals, però alhora era molt conscient que aquests premis servien també per demostrar que hi havia un munt de persones que estaven treballant per la seva educació i coneixements, així com un munt de persones que estàvem portant a terme una educació al servei

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

de les persones, i això ens feia grans davant una administració que ha estat intentant amagar i arraconar experiències formatives que han demostrat amb escreix que hi ha una altra manera de fer les coses, sumant esforços i coordinació, que és possible fer grans avenços tant a nivell de comunitat com a nivell personal. Per posar un exemple: l'últim projecte *Fem un Salt solidari*.

MB : Em ve a la memòria l'escrit en comú en el llibre "Sebas Parra" on reflectíem les paraules de l'escriptor i poeta gironí Antoni Puigverd en la celebració dels 25 anys de l'Escola d'Adults de Salt (2001) en una crònica a El País que va titular *Un refugio en Salt.* En aquest article Puigverd descrivia l'esperit del seu professorat, que es podria resumir en què la seva pràctica docent no es redueix a ensenyar tècniques o continguts sense implicar-se en la comprensió crítica de la realitat:

"Capitaneados por Sebas Parra, los profesores de esta escuela son muy raros: no hay manera de verles desanimados o claudicantes. Acogen desde hace años a los alumnos más difíciles y, sin embargo, no pierden ni el humor ni el entusiasmo. Ahora disfrutan del moderno y bien equipado edificio de Les Bernardes, pero durante estos 25 años las han pasado canutas: peregrinando de local en local, entre la indiferencia o la hostilidad de la Administración, cobijados durante años en los locales de una cooperativa (Delta) y, finalmente, acogidos por la Administración. A pesar de estas agotadoras batallas, han conservado una virtud que antes se consideraba imprescindible: la pasión de enseñar. La vacuna de la vocación les inmuniza contra el virus depresivo que diezma a enseñantes de toda clase y condición.

Estos raros maestros creen que hay que educar para la esperanza, creen que los sueños no son menos útiles que la formación técnica y científica, creen que la función principal del pedagogo es ayudar a quitar el velo que cubre la realidad y creen que sólo está en condiciones de enseñar el que está dispuesto a aprender de sus alumnos."

Treballar amb compromís i lluitar al costat dels dèbils i exclosos, i per desocultar la realitat, han estat unes premisses constants en el vostre desenvolupament educatiu. L'últim projecte de l'Escola d'Adults, coordinat per Sebas Parra, va ser el Pla d'Acollida i Formació *Fem un Salt solidari,* que esmentaves abans. Què significa des de la perspectiva de canvi socioeducatiu al poble i la societat saltenca, i per què us vau trobar amb l'hostilitat i el menyspreu des de l'equip de govern de l'Ajuntament, dels responsables locals del Departament de Benestar i Família, així com de la Direcció General del Departament i de la inspecció educativa, a més dels

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

retards constants del seu finançament?

JC: Com ja he comentat més amunt, ja sabíem que aquest projecte portaria resistències tant per part del Departament de la Generalitat com de l'Ajuntament. Érem conscients i això no ens va fer cap por. La societat de Salt estava canviant de manera accelerada amb l'arribada de persones migrades i sabíem que, tant el govern de l'Ajuntament com el Departament de Benestar i Família, que tenia les competències en educació d'adults, miraven, ja feia molt temps, cap a un altre costat. Aquest era el repte de l'escola, com tots els reptes anteriors. No podíem deixar de denunciar la deixadesa de les administracions i ho havíem de dir i fer, i així ho vàrem fer fins a no poder aguantar més. El projecte no formava part del seu projecte ideològic. Ens havíem de demostrar que malgrat tot ho podíem fer i així ho férem per a les persones que ho necessitaven i per obrir un debat sobre què fem a Salt i com volem resoldre les dificultats. Un munt d'organitzacions i associacions treballaren en el projecte. Això sol ja és una victòria moral davant la deixadesa.

Aquest Pla va pretendre organitzar l'acollida i la formació de 700 persones nouvingudes de diferents països, 500 d'elles en grups o cercles de conversa, per la qual cosa calia fer una capacitació a 100 joves voluntàries, que a més a més serien facilitadores i promourien les relacions interculturals, especialment amb la població jove del poble. Això va consistir en: lliguetes de futbol, treball a les places, excursions, espais per compartir música... Un paper fonamental en el desenvolupament comunitari el varen tenir les diferents entitats esportives, culturals i associatives per tal de generar coneixement mutu. L'objectiu fou el de crear cohesió social per prevenir el racisme i la xenofòbia. Aquesta fou la finalitat i el gran repte del *Pla local*. En quant als continguts formatius que es desenvoluparen en petits grups amb dos facilitadors, vam pensar que s'havien de centrar en tres àmbits: ciutadania, salut i treball, i aquests àmbits serien presentats gràficament amb làmines, on estan impreses amb dibuixos les accions de cada àmbit, així com material audiovisual en format CD, que van ser de gran ajuda a les facilitadores i monitors que dinamitzaven els cercles de conversa.

MB: Experiències i escoles que van néixer durant l'anomenada transició democràtica de la mà d´organitzacions populars i amb forts continguts polítics i reivindicatius van marcar el camí cap a un model d'un determinat estil d'EPA (Educació Permanent d'Adults). Ara toca continuar contrastant idees i reflexió col·lectiva sobre el paper de les escoles d'adults i de l'educació permanent en el futur proper; han de sorgir nous espais de debat; reprendre el camí de la pedagogia emancipadora que proposa que educar-se no és instruir-se sinó poder pensar per un

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

mateix allò que aprenem.

Freire ens va ensenyar que l'objectiu fonamental de l'educació és la **desocultació de la realita**t perquè posa en solfa els fonaments dels nostres models educatius autoritaris, jerarquitzats, segregadors, patriarcals, racistes i insolidaris. Aprendre és un procés de lluita i de transformació d'un mateix i del món que ens envolta.

JC : No hi afegiria res més. Només recordar que les i els que ens dediquem a l'educació i a la formació hem de tenir present aquest últim paràgraf i fer-lo nostre en cada acció educativa i formativa que duem a terme. Si no estem disposats a esforçar-nos per a portar-ho a la pràctica, ens posem al servei dels models educatius còmodes que no ens comportin problemes ni a nivell personal ni de model educatiu.

En el llibre autoeditat per en Sebas Parra *L' escola nostra de cada dia* es mostra una mirada coral de l'educació i l'escola, de la llengua i la cultura, del país i de la seva gent treballadora. Una escola que no té parets, no té horaris, ni calendaris, no té aules físiques perquè és l'escola de les persones, de la gent, dels treballadors i treballadores, l'escola de les associacions, l'escola del carrer… l'escola d'allà on hi ha ganes que hi hagi escola, fugint de mercantilismes i consumismes i basant-se en els valors i en la consciència

Sense la tossuderia persistent d'en Sebas Parra, com a gran teixidor de complicitats que hem volgut relatar, molts d'aquests projectes en què hem estat implicats no s'haurien dut a terme. En Sebas era una persona incòmoda per al sistema, però era una persona respectada fins i tot pels seus enemics, si és que en va tenir mai. Era un mestre que no abaixava mai el cap, ni renunciava als seus principis com a persona i com a docent davant els embats, els molts embats dels polítics responsables de l'educació a casa nostra, quan repetien continuadament, com un mantra persistent, que la nostra feina és la de fer de mestres i no implicar-nos en *històries* que no ens pertoquen.

Ell ens deixava escrites aquestes paraules en les seves dedicatòries finals *: Amb derrotes i algunes victòries hem fet visible la necessitat, la urgència i la justícia del dret a l'educació de la gent treballadora* [4]. Per tant, cridem ben alt **Educació és revolució** , perquè la lluita continuï amb fermesa, compromís, passió, esperança i somnis. Agraïm la seva perseverança, les seves ensenyances i la seva amistat.

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Notes

[1] M. Blanch i J. Colomer, 2023, “L’Escola d’Adults de Salt: un projecte d’il·lusions i d’obstacles”. A: Autoria Compartida, *Sebas Parra Nuño 1946-2022.* Girona: Nucli

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual

Paulo Freire de la Universitat de Girona, p. 63-80.

[2] M. Garcés, 2020, *Escola d'aprenents.* Barcelona: Galàxia Gutenberg.

[3] S. Parra, 2019, "*Pedagogia de l'oprimit :* molt més que un llibre". A: Autoria Compartida, *Pedagogia de l'oprimit. Paulo Freire. 50 aniversari.* Girona: Nucli Paulo Freire de la Universitat de Girona, p. 9-11.

[4] 4 S. Parra, 2022 "*L'escola nostra de cada dia" Girona*: Pere Nicolau Edicions (autoedició)

Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual